Innledning

Ukom

HVA KAN VI LÆRE ETTER ET DRAP BEGÅTT I PSYKOTISK TILSTAND?

Innledning

Publisert 15. desember 2021

ISBN 978-82-8465-020-3

I januar 2020 ble Ukom kontaktet av sønnen til et tilfeldig offer for et drap. Drapet var begått av en mann med alvorlig psykisk lidelse.

Sønnen pekte blant annet på at gjerningsmannen, som etter drapshandlingen ble dømt til tvungent psykisk helsevern, hadde vært innlagt i det psykiske helsevernet en rekke ganger tidligere. Siste innleggelse var et drøyt år før drapet, da i forbindelse med en siktelse for alvorlig vold. Da denne siktelsen ble henlagt grunnet mangel på bevis, ble han utskrevet fra det psykiske helsevernet.

"Det fremstår som at det i dette tidsrommet er en rekke helseinstanser som kunne gjort grep og kunne samarbeidet med andre offentlige etater utenfor helse- og omsorgssektoren," skrev sønnen i bekymringsmeldingen som han sendte til Ukom.

Han pekte også på uklarheter i grensen mellom justis- og helsesektoren. Han mente dette var et område det var nødvendig å undersøke.

Det kan være nyttig å undersøke om helse- og omsorgstjenesten, i samhandling med andre etater, kan bli bedre til å forebygge alvorlige voldshandlinger begått av pasienter med alvorlig psykisk lidelse. Drap begått av psykisk syke forekommer sjelden. Likevel har Ukom siden oppstarten vår i 2019 mottatt flere varsler og bekymringsmeldinger om pasienter som begår alvorlige voldshandlinger. Drap begått av psykisk syke pasienter skaper uro i befolkningen og får stor oppmerksomhet i mediene.

Usikkert tallgrunnlag

Det er vanskelig å finne eksakte tall som viser omfanget av hendelser der mennesker med psykose begår alvorlige voldshandlinger.

Ifølge politiet er problemet økende. I politiets trusselvurdering for 2021 (2, side 5) heter det:

"Det rapporteres om en økning i tilfeller der personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer utøver grov vold og trusler, og det er sannsynlig at flere enn tidligere vil begå grove voldshandlinger."

Politiet knytter psykisk sykdom, det vil si symptomer på eller mistanke om dette, til en betydelig andel anmeldte drap og drapsforsøk i perioden 2016-2020. Dette er hendelser og oppdrag der politiet har vurdert at psykisk lidelse spiller inn. Ukom har ikke funnet noen nasjonal statistikk som viser en slik økning.

I rapporten "Typer af drab i Danmark" (3), skrevet av Justitsministeriet i 2020, er 150 drapsdommer i perioden 2012-2017 gjennomgått. Ifølge denne rapporten var 24 prosent av gjerningspersonene strafferettslig utilregnelige på grunn av psykisk sykdom.

Utredningen "Drap i Norge i perioden 2004-2009" framholder at den generelle oppfatningen om at psykisk lidelse er den viktigste risikofaktoren for vold, ikke gir et riktig bilde av virkeligheten:

"Det er mange undersøkelser som har vist at personer med psykiske lidelser er overrepresentert blant gjerningspersoner som har tatt liv av andre. Personer med psykiske lidelser er imidlertid oftere enn friske også bærere av andre risikofaktorer, som at de oftere er unge menn uten arbeid og lever i områder med mye vold. Når man tar hensyn til kjente risikofaktorer utover psykisk helse, er personer med psykisk lidelse ikke lenger like overrepresentert, eller ikke overrepresentert i det hele tatt, blant gjerningspersoner" (4, side 42)

Undersøkelsens tidsavgrensning

Gjerningsmannen hadde en lang historikk i det psykiske helsevernet før han begikk drap. Vi har valgt å avgrense undersøkelsen til en periode litt over et år forut for drapet. Da var han innlagt i det psykiske helsevernet.

Begrunnelsen for en slik avgrensning finner vi delvis i drapsdommen:

"Hvorvidt noe kunne vært håndtert annerledes i [dato for utskrivelse] og i tiden frem mot den tragiske hendelsen [drapsdato] er et betimelig spørsmål. Så vidt retten forstod ble straffesaken i [årstall] henlagt på bevisets stilling og det er uklart hvilken kunnskap [sykehuset] og de andre aktuelle institusjonene hadde om innholdet i den rettspsykiatriske erklæringen."

Ut fra dommen ser det ut til at pasienten ble skrevet ut av sykehuset uten noen videre oppfølging fra det psykiske helsevernet. Ukom ønsket å se på mulige årsaker til at pasienten ikke ble fulgt opp videre etter dette oppholdet. Finnes det læringspunkter i denne historien som kan bidra til at slike pasienter i større grad kan få den hjelpen de trenger samtidig som samfunnsvernet sikres?

Statens undersøkelseskommisjon
for helse-og omsorgstjenesten

Postboks 225 Skøyen
0213 Oslo
E-post: post@ukom.no
Org nr: 921018924